

ROMÁNY A NOVELY

JANBALABÁN

HØST

ROMÁNY A NOVELY

ROMÁNY A NOVELY

2011

BRNO

JANBALABÁN

HOST

© **Jan Balabán** a dědicové, **2011**

© **Host** — vydavatelství, s. r. o., **2011** (elektronické vydání)

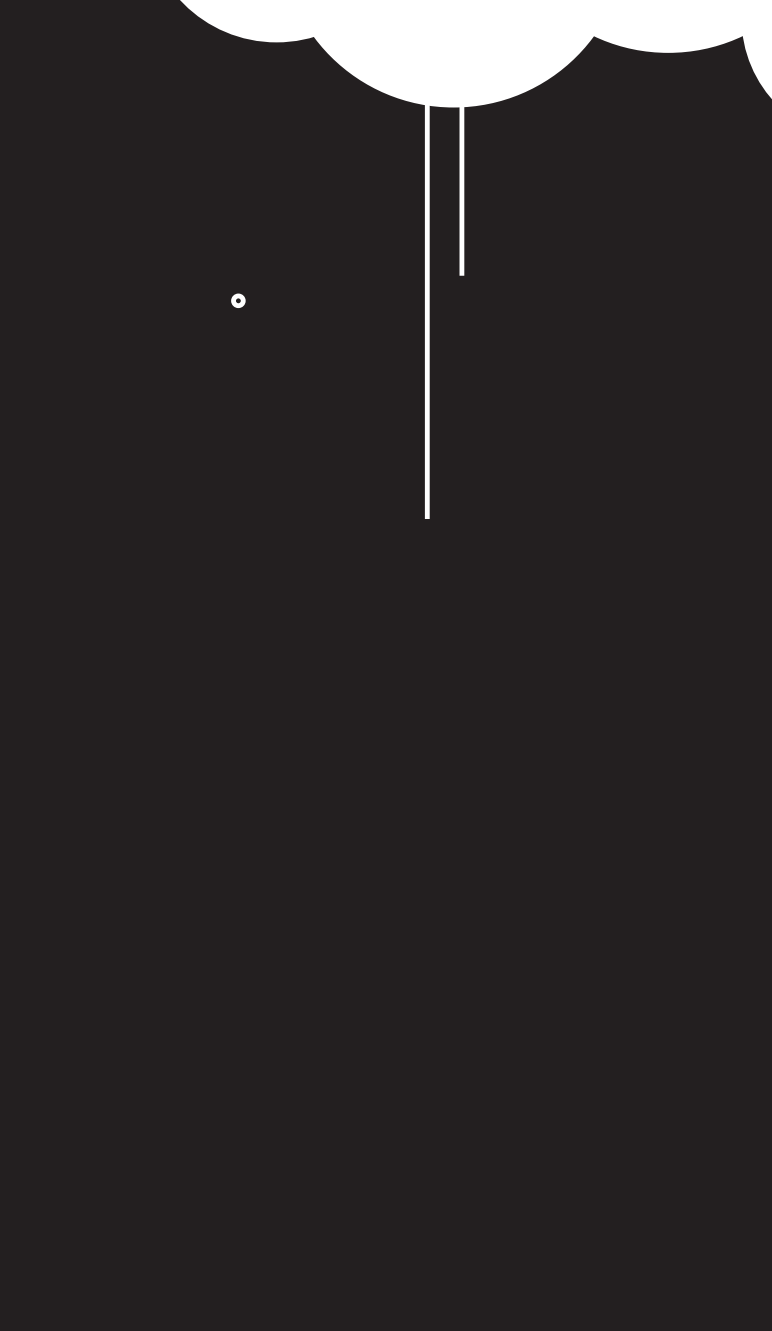
Illustrations © **Martin Pecina**, **2011**

isbn 978-80-7294-541-2 (Formát PDF)

isbn 978-80-7294-542-9 (Formát ePub)

isbn 978-80-7294-543-6 (Formát PDF pro čtečky)

isbn 978-80-7294-544-3 (Formát MobiPocket)

BOŽÍ LANO

1

2

3

4

5

I. AMERICKÁ ELEGIE

11

Myslel jsem na tebe, když jsem byl ještě chlapec. V noci jsem často nemohl spát, něco jsem vyhlížel, úzkostně jsem něco čekal. Světlo lampy z ulice za oknem prostíralo na moji peřinu nehmotný vzorek záclony. Síť, kterou vidáme jen někdy v prchavých mžitkách za zavřenými víčky, ve hvězdách na hlubokém zimním nebi, ve vráskách starých lidí, když se na nás usmějí na konci dlouhého dne. V té síti jsem tě uviděl, malé dítě, které se ručkama chytá vláken, spřádaných po věky mezi ukazováčkem a palcem věčnosti. Nevzpomeneš si na tu chvíli, kdy se síť zachvěla, jak po ní přeběhla moje myšlenka na tebe. Kolik mi tehdy bylo let? Už jen málo světla padá na ty roky. Naší krajinou se sune stín. Slunce zapadá stále jen na západě a z východu věčně přichází tma. Svět je zase plochý jako mapa a čísi ruce jej stále posunují dál od slunce. Mráz nekonečných sibiřských plání žere zemi a nám nezbyvá než se pořád stěhovat. Je to svět večera, do kterého jsme se my, podzimní děti, narodily. Šedesát let se prý bude jenom stmívat. Musíme opouštět svá stará bydliště a plahočit se za hranatým měděným přízrakem slunce, které je vždycky nízko nad obzorem. Ztrácíme, to víš, do kufru svůj život nenaložíš, i lidé mizí, nasednou do jiného autobusu a kde je jim konec. Kdybys jen věděl, jak úzko mi bylo, když jsem se jednou, udýchaný svou vlastní hrou, zastavil pod okny

našeho bytu a pochopil jsem, že jen malinko a už tam nikdy nepůjdem, do našeho domova, do krabice, v níž jsme měli všechno, i ty slabé žárovky v kuchyni a hlasné hovory, kterým jsem moc nerozuměl, a polévky, které všude voněly podobně jako první bratrovy potají zapalované cigarety, jejichž ohničky se vznášely ve tmě nad jeho postelí jako světélko svatojánského broučka, z jeho košilky jsme však už oba nenávratně vyrostli. Tak jsme museli jít soumrakem a já se tomu tehdy na trávníku bránil. Vymýšlel jsem si příběhy a sám jsem je obýval jako pračlověk jeskyni, choulil jsem se u ohně, zatímco venku v sychravé mlze lesů a bažin obcházeli nepřátelé.

Kousal jsem si nehty, škrábal jsem si záděry, vyrýval jsem si cestičky v omítce. Rozvětvovaly se a zase se sbíhaly, běžely pořád dál, konce jim nebylo, a tu jsem najednou cítil, že se dotýkám sítě, že moje prsty zavadily o osnovu neslyšitelné hudby. Hudby, která zní, jako když potmě tancují jen kroky a dech, rozumíš. Tvoje kroky a tvůj dech, když v šeru před večerí vystupuješ po schodech a schválně nerozsvítíš světlo, abys byl ještě chvíli sám na žebříku schodiště, za dveřmi, ve kterých svítí špehýrka, a ty už slyšíš hlasy otce a matky a bratra a ještě nevezmeš za kliku a nevejdeš do předsíňné plné kabátů a bot, za pár dní si je oblékneme a obujeme a s kufry a kufříky v rukou vyjdeme na nástupiště, kde se lidé tlačí kolem dlouhého vlaku. Cizí hlasy a studená železniční světla a potom okno v oddělení a v něm vidíš svoji tvář s dvojitými obrysy a se dvěma panenkami v každém oku. Proč se náš obraz láme, ptáš se. A co je mezi první a druhou tváří? Chvěje se tam úzkost a prázdnota pokojů, které jsme opustili. Prodlužoval jsem tu chvíli za dveřmi, tu chvíli v síti, v níž

jsem už cítil tebe. Tak jako tě cítím teď, když nemůžu spát v prázdném domě u velikého jezera za oceánem. Představuji si, jak to vypadá na noční Sibiři, před kterou jsme ustupovali krok za krokem až sem. Jednou se tam spolu vydáme a dojdeme až k řece Stýru, tam se narodil můj otec v požehnané rodině faráře, který kázal českým kolonistům v tom dávném ukrajinskopolském kraji. Řeka Stýr protékala naší nedělní školou, ne jako vody zapomnění, ale jako Jordán, ve kterém náš dědeček v kalhotách vyhrnutých nad kolena křtí malé křesťany. Topí je a pak je vytahuje z vody v podběráku víry. Ze všeho nejprázdnější jsou kostely, ze kterých jsme museli odejít. Až vyvětrá i ten evangelický zápach — prach z chorálů, chuť přežehnaného plátna, tma zavřených Biblí —, potom se propadneme. Jak bezpečně vypadala zlatě červená ořízka sevřených listů Knihy knih, mohl jsi po ní chodit jako po dlažbě z dobrého dřeva, teď padáš v prolukách mezi stránkami, které se prohýbají a kroutí v hrozném prostoru prolomených desek. Tehdy, když jsem na tebe poprvé pomyslel, tehdy jsme jenom tu a tam strčili nezbedný prst mezi stránky, tehdy jsme běhali cestami biblických příběhů jako Josef v suknicí proměnných barev, než ji z něho bratři stáhli.

Den po dni ubíhá, zpívali jsme tehdy v kostele na Starý rok. Vzadu na kruchtě bývalo šero a já jsem vyhlížel oknem do zimního večera, kde se náruče sněhu sypaly do osvětleného pole, lampa na sloupu se pohupovala větrem, v dalekých kopcích svítila okna chalup. Po zapadané cestě prošel tu a tam zachumlaný pocestný a já si přál, aby nový rok nikdy nepřišel. Chtěl jsem ho nakreslit a roztrhat — postavu bez tváře ukrytou v temnotě kostelní půdy nad našimi hlavami, ve tmě pod nebesy,

kteřou zadržují jen chatrná dvířka na schodišti do věže, jen obyčejná dřevěná západka na jednom šroubu a za ní je černé nebe, do kterého přicházejí hříšníci, na podlaže prach a mrtvolky zmrzlých netopýřů a jdeš dál a nacházíš trosky obrazů, zlaté litery se ti rozpadají v ruku a dál už je jenom tma a v ní sténá dřevo, za trámy stíny let, která minula, a dál, ještě mnohem hlouběji, než kam dosáhne loď našeho kostela, tam visí nový rok, anděl, který se nedotýká ničeho, černý v černém, nehmotná forma tam visí připravena jako prázdná kůže. Těžká závaží na drátěných lanech klesají studnou kostelní věže a vteřinu po vteřině jej vtahují do našeho světa. Z kůru, kde jsme sedávali, jsme se dívali na šedivé hlavy a pleše starých venkovanů. Límeček těžkého kabátu a z něj vystupuje krk a na něm příčné vrásky jak faldy na režném plátně, věnec šedých vlasů a bledá kůže na staré lebce. Pomalu, pomalu hrají varhany, pomalu zpíváme, pomalu se to blíží. Každou čtvrt hodinu udeří kladivo do zvonu, aby nám připomnělo, že se zase budeme stěhovat.

Stýskalo se mi po dítěti a pak jsem tě uviděl mezi dvěma stromy na našem dvoře, dříve mezi nimi stávala vilka, naše paneláky byly postaveny na její zahradě, po vilce zbyly jen základy zasuté v zemi, kde se jich ještě dotýkají kořeny těch dvou stromů, stromy jsou zplanělé a každý podzim z nich spadne celá úroda nedozrálých hrušek, které pak hnijí na trávnících a na vyšlapaných cestičkách, jen vosy na nich hodují a mají se dobře — síť byla natažena právě mezi těmi dvěma hrušněmi a tvůj pelíšek v ní byl zrovna tam, kde býval dětský pokoj, postýlka z chromovaných trubek s přízovou sítkou, která tě chránila před pádem na tvrdou prkennou podlahu. Pamatuješ si to? Cestou od okna jsem zase zahlédl ty

ženy, ženy s velikýma nohama, těžkými koleny, stehny a zadky jako krávy, měly prsy jako pěsti a velké rty a oči krásné, ženy Gauguinovy. Jak se jen mohly celé vejít na tak malou zasklenou reprodukci, ty ženské, které mě svýma náruživýma očima sledovaly, kamkoli jsem se pohnul, nedávno jsem je zase viděl tady v Americe v galerii, jsou pořád stejně silné, jenom se po mně už tak nekoukají jako tehdy, když jsem běžel do koupelny a tam zamčený se svým zajímavým strachem jsem se dotýkal jejich mohutných těl. Byl jsem jen malý člověk a drápal jsem se vzhůru po veliké ženě, k jejím chlupům v klíně, k hrotům jejích prsů, a když už jsem tam skoro byl, sjel jsem po čemsi kluzkém a horkém dolů a zůstal jsem ležet na zemi u jejích nohou a ona mě překročila a já jsem držel oči pevně zavřené.

Víš, že umřeš? Někdo otočí knoflíkem a bakelitové rádio přestane hrát. Na podlaze přikrytý žehlicí dekou jsem se chvěl jako strom za bezvětrí. Nikdo to nevidí a stejně se raději schováš. Potom jsem se z rádia dozvěděl, že umřu. Nic jsem si nepředstavil. Obrazy přišly až potom, vždycky přicházejí, malujeme je štětcem na vodu, abychom se nemuseli dívat do prázdných hlubin. Mluvili tam o novináři v asijském městě, kde jsou ulice bílé sluncem a ženy v černých burnusech vyhlížejí špehýrkou v plátně na ocelové stožáry, které přivádějí do města elektrický proud a světlo, které bude ozařovat jejich domy bez oken i v noci, v tu chvíli jsem pochopil, že umřu a nebude ani tma, protože tady nebudu. Rádio mluvilo dál. Lampa na nočním stolku svítila. V kuchyni mluvili rodiče a bratr, ale já jsem slyšel jenom to NE-slovo, které neprojde žádnými ústy, které v člověku vyrosté jako obrovské kukaččí mládě. Byl jsem tam už

jen já sám se svou smrtí. Vzpomínáš, jak jsi se v noci rozkřičel, tvoje hlava se kutálela po polštáři sem a tam, jako by nastalo zemětřesení. Když se mi podařilo tě probudit, řekl jsi mi: Já nechci umřít a žít pak tisíc let v hrobě! Já taky ne. Když jsi přestal brečet, dívali jsme se spolu na osvětlená okna věžových domů a na hvězdy nad věžemi. Oba odsouzení k smrti, toužili jsme zahlédnout nitky spojující světla na nebi a na zemi.

16

Potom jsem ji vzal poprvé za ruku, měla na sobě červený tedybérový kožich, jaký nosívají malé děti, tahle velká holka, o rok starší než já ve svých šestnácti, dávno už odrostlá mateřské škole, kde takové kabátky visívají v šatnách jako odložená křídla, měla studenou ruku a velmi velmi tiché oči, když se naše hlavy k sobě přibližovaly, až jsme se dotkli svými čely — jiskru jsem neviděl, ale musela tam někde proskočit. Měl jsem ruce v rukávech jejího kožichu a její jazyk chvíli ve svých ústech a na chvíli jsem myslel, že umřu, a potom, potom jako bych se na něco rozpomínal, zdálo se mi, že nezadržitelně rostu, až mi všechny šaty budou malé, až mě to bolelo, nacházela ve mně místo, o kterém jsem do té doby nevěděl. Objímali jsme se urputně a chtěli jsme se obejmout úplně, ale pořád jsme zůstávali odděleni napjatou látkou našich šatů a já jsem začínal tušit, že i když je budeme odkládat, nikdy nebudeme úplně nazí. Nebe je nebezpečné, nebe je nedobytné! Říkal jsem si a hleděl jsem na mokré bezové větve, které se kývaly za oknem mužského záchodu v hospodě U Eliáše, nedobytné a nebezpečné, celý jsem byl ještě okouzlený v tom mastném prostředí močících mužů, jak nebezpečný a nedobytný jsem si připadal. V hlučném osvětleném lokále pil můj bratr, takový byl drobný, nosatý, sršatý

mezi chlapy s pěstmi jako kladiva, divím se, že ho ještě nikdo nezabil, mého bratra, toho Daniele s rukama věčně od barev, s prsty poleptanými od vývojky, s ekzémem svědícím jako věčná pokoření, jako neukojitelná touha položit všechny na lopatky, ještě ho nedostali, ještě mu ty jeho vlasy z čela neodhrnuli, ještě mu ten jeho drzý obličej nezpracovali, ale už má namále. Tak hrozně jiný, tak hrozně protivný, zavěšen na rodičích v hádkách, které nemají konce; bezohledně a neurvale zabydloval všechny pokoje, do kterých jsem já už mohl vstoupit jen jako druhý, a nebylo na světě místa, kde by můj bratr už přede mnou nebyl, musel jsem ta místa hledat mimo svět a pak se opožděně domáhat pozornosti lidí, tak zaměstnaných bolestnou existencí mého nejlepšího přítele. Před námi stála dvě čerstvá piva, číšník je postavil na stůl jako dva nevyvratitelné argumenty, a tak jsme pili. Prší na paneláky a on bude nakládat uhlí do japonek a tupě zírat na topné měsíce. Matčino bílé mlčení a otcův hlas, který jako by ulpíval na stěnách našeho unaveného domova, nedá se to vydržet, seberu se a jdu se po něm podívat. Přiveď ho prosím tě domů. Tak tu sedíme a obracíme jedno pivo za druhým. Neměl bys tolik chlastat, říkám mu, vždyť se tím ničíš! A sám už jsem opilý a celý se choulím kolem svého tajemství, kolem své pitomé zamilovanosti, jako bych přestával slyšet a vidět, blábolím cosi o cestách duše a toužím dotýkat se jejího těla, Daniel pije a já proti tomu nic nedělám, ani ho neposlouchám, jsem nebezpečný a nedobytný a zabeďněný, úplně hotový.

Radši se ani neptej, co by na to říkal můj otec, a co teprve jeho otec, farář a stolař s velkýma rukama, které dokázaly najít duši i ve dřevě. Tak nějak jsem si představoval

předmětného boha — otce shrbeného trochu pod tíhou umučeného syna, nese ho nahoru po schodech a v uších mu zní ženský křik: Tady ho máš, už si ho můžeš vzít, teď, když udělal všechno, co jsi po něm chtěl. Jen se podívej na jeho ruce, ty otče milostivý, který odpouštíš hříšníkům!!! Mlč, ženo, oddychuje starý muž, nerouhej se Bohu, víš dobře, že do nebe není jiné cesty. Hospodin s mrtvým synem na ramenou. Musíš tomu věřit, říkali mi, prostě věřit, jako že zítra ráno vyjde slunce. Vyjde? Tady nejsou žádné důkazy. Já žádný důkaz ani nechtěl. Nemohl jsem z toho ven, musel jsem zůstat v tom ulepeném zprohýbaném okamžiku, kdy ti pod nohama uhýbá pulsující břicho země a světlo na tebe dopadá v kruzích křeči. Ať jsem otvíral oči sebevíc, nemohl jsem se probudit a všichni tam byli kolem mě, doslova na mně nalepení, jejich šepot se mě dotýkal studenými jazyky — dělej, dělej, teď, teď, teď, mezi prsty se mi odvíjel mastný provaz s uzly jak dětské pěsti, jako ta kolena, která mě tlučou do huby v jakési měkké studni, ze které bych snad mohl být vytažen, jen kdybych to udělal teď, teď, teď, a já cítím, jak moje ruce slábnou, jsou zlomené, nevládnou jimi a pořád to pokračuje, šepoty — otec, matka, bratr, spolužáci, učitelky, úplně cizí lidé, teď, teď, teď, stahy, kdy praskají žilky v oku, to se snad znovu rodím, běžím na záchod a zvracím do porcelánové mušle, je toho plný byt a já se nemůžu, nemůžu probudit, musíš tomu věřit, říkám si, sola fide, jako že slunce je na druhé straně naší planety a ne ztraceno navěky... potom se nadechnu a pomalu se z toho dostávám ven. Není to pryč, jenom to zalézá zpátky do sklepa.

Uprostřed města sevřeno ve vráskách ulic bylo gymnázium, kam jsem začal chodit v roce 1976. Když mluvím

o vráskách, nepředstavuji si úsměv dobré stařenky, ale hluboké rýhy nad očima mužů, kterým snad někdo sevřel hlavy ve svěráku, aby jim snížil čela. Nerad říkám „někdo“, ale kdybych měl říct kdo, musel bych začít mluvit o politice v době, kdy se ještě do školních jídelen dodávalo mléko v plechových konvích s uzávěry z šedé gumy. Prázdné konve se pak stavěly na chodník za branku, jednou jsem jednu z nich otevřel a koukl dovnitř, nic, jen prázdný plechový válec bez oken, ale ten smrad, jako by ti „někdo“ strčil svoji špinavou pracku až do žaludku. Jen si to představ, kolik dělníků v továrnách, kolik horníků pod zemí, kolik mrtvých u Stalingu gradu a kolik prázdných konví od mléka pro naše děti. Když jsem se vracel první den z gymnázia domů, utrhlo se mi ucho igelitové tašky a všechny knihy a sešity se mi rozložily po tramvajových kolejích jako knihovna rabovaná při domovní prohlídce, i s geometrií a atlasem světových dějin, takhle přece Němci, gestapáci, hitleráci, vyhazovali knihy z regálů, když hledali komunistické letáky, kolikrát jsme to viděli se školou v kině a teď jsem to sbíral z kolejí a tramvaj kvůli mně stála a lidi na mě hleděli a pokřikovali los, los, schnell, schnell, nebo jak se to německy řekne, kdybych měl pod kabátem zbraň, všechny bych je postřílel, ale kde byly zbraně zamčeny v létech vonících mlékem pro naše děti. Narval jsem to všechno zpátky do tašky s utržených uchem a sám sebe jsem narval do tramvaje, která kvůli mně stála. Bezradný, pitomý, měl jsem to jejich gymnázium před sebou, čtyři týdny by byly moc, ne tak čtyři roky, přesně o tolik je můj bratr starší než já, čtyři roky tam budu sedět a studovat atlas světových dějin, spirály, které se krouť od jakéhosi hmyzožravce přes různě se napřimující gorily až k anonymnímu moudrému člověku.

I. AMERICKÁ ELEGIE

Většinou jsem prodléval očima u těch goril s výraznými nadočnicovými oblouky, ještě dnes si vzpomínám, jak jsme se s bratem objímali na porubském nádraží, když zemřel Brežněv, mrholilo a vzduch byl plný kouře a my jsme měli takovou radost, že nás ten kremelský dědek nepřežije.

20

Vybíral jsem mokré listí ze dna jámy, do níž se na zimu uskladňují sadbové brambory. Tu se v listí něco pohnulo a támhle sebou něco cuklo. Byly to žáby s bílými břichy. Našly si tu bezpečný úkryt před blížící se zimou, věděly, že tady nezmrznou, a já jsem je vyhrabával z listí a vyhazoval ven, aby nebyly rozdrceny těžkými koši. Žáby ve sněhu, který bude padat už dnes v noci. Přece jen někam zalezly. Alespoň pod jeden list a pod tím jedním listem tě matka porodí a budeš tam muset přežít až do jara, a když to nepřežiješ, napíše o tobě farář spisovatel: a spali a spali a spali. A kouřili a pili a za holkama ze světa chodili a pánbůh je za to jistě potrestal, ty neposlušné broučky z modlitebny. Nevím, jestli je to rouhání, když řeknu, že na světě není všechno dobře zařízeno. Ostýchal jsem se na to vůbec pomyslet, že Bůh to nemá všechno pevně v rukou. Třeba někdo umlátí ve sklepě hráběma kočku a... prostě někdo umlátí ve sklepě hráběma kočku. To je všechno. Je Bůh ten s hráběmi, nebo je tou kočkou, nebo tam není? Ani jeden z vrcholů tohoto trojúhelníku pro mě nebyl obyvatelný. A ohavný bůh filozofů, který se na vše jen dívá ze své úběžníkové perspektivy, mě tehdy nezajímal a nestarám se o něj ani dnes. Je to láska a smrt, ty dvě tě přivedou k tomu, že bůh se nepodobá trojúhelníku, ale kříži, člověku připoutanému k břevnům lásky a smrti. Právě proto, že na světě nejsou všechny věci dobře zařízeny, i když chodí

hodně lidí do kostela a na stole Páně jsou čerstvé květiny z farské zahrady.

Asi dva týdny před smrtí se objevily na těle tvé prababičky proleženiny, skvrny na lopatkách, bedrech a patách. Její tělo tam začínalo řídnout. Dobrá doktorka v nemocnici mi dala tinkturu a mast a obklady a ujištění, že už to dlouho trvat nebude, že ten okamžik, kdy bude ležet s bradou podvázanou šátkem a na nočním stolku u její postele zbude jen její Bible a starý občanský průkaz, že už nastal. My se však ještě stále držíme svého občanství, šplháme po studené zdi jako zavilý břechťan, jako drzý a křehký svlaček. Lodyhy, úponky a květy na plotech v opuštěných zahradách pod haldou. Sním a s ní chodívám cestou mezi planými olivami, jejich listy jsou stříbrné a ostré jako sklo, bojím se o její ruce, o její boky se bojím, položen napříč jako kláda přes cestu bojím se, že o mě zakopne, a když se tak stane, milujeme se v tom ostrém listí, s trochou krve a s trochou bolesti kopeme bosými patami do roztřesených zrcadel, která nás odrážejí stokrát, tisíckrát, až je nás jako písku na břehu mořském, jako hvězd na nebi. V houstnoucím šeru se krátí dech a otáčí země. Za zubatým obzorem mizí bezzubé slunce. Ležíte spolu potmě jako spadlé listí. Na chvíli jste tam byli. Jenom se podívat a hned zas jít. Půjčovat si svůj život jako rozvedený otec dítě. Bůh ví, jestli náš otec není rozvedený. A my se tu páříme jako zvěř, jako dva blázni pod cypřišem, obskakujeme se tu jako beran s ovčí. A starý obraz zachází. Obrisy duše se objevují v dlouhých stínech a vášnivé oči najednou hoří bolestí. Čas života plyne jako krev. Na dálnici ve státě New York jsem viděl přejetou laň. Seděla na ní vrána, křik nebylo slyšet. Bůh budiž milostiv našim

motorovým duším, říkal jsem si s rukama na volantu. Zdálo se mi, že cítím za krkem dech svých dětí, zdálo se mi, že se láska dotýká mojí tváře, stačilo zavřít oči a mohli jsme tam být všichni spolu, jenomže pak už bychom nebyli.

II. STUDENÉ JARO

23

Včera jsem viděl hory. Nebyly nejjasnější, ale byly tam. Hromady skal, modré lesy a úběl sněhových polí. Jsou chvíle, kdy mi moje město připadá krásné. Oknem tramvaje, té každodenní tramvaje, kterou už deset let jezdím tam a zpět. Bože, odpusť mi mou nehybnost, se kterou projíždím kolem hor, které jsou jen málokdy vidět z oblouku Frýdlantských mostů. Většinou se beskydské kopce skrývají v neprůhledném vzduchu, který činí oko bezmocným. Jak zchromlé jsou oči, které se každé ráno snaží zachytit něco podstatného na stránkách těchže novin v téže tramvaji. Jen otřepený okraj už zcela vyrudlého pohodlí se otírá o gesto, se kterým obracím stránku a překládám svůj pochablý deník napůl. A je mě půl a je mě čtvrt... jak malým se stává člověk, který nevidí hory.

Poslední týdny jako bych se probouzel stále jen k cestě do práce. Odporný trylek elektrického budíku se zabodne do mých snů, pakliže sny neleží celou noc vedle mé hlavy zabity rohypnolem. Se suchou bolestí v žaludku přicházím k sobě a dívám se, jak si má žena obléká spodní prádlo a oceňuje svou postavu v zrcadle. Stýská se mi po čemsi bezejmenném. Je to jako dítě, kterému jsme pro tu chvíli nedali jméno, a ono už je pryč a zůstává po něm jen prázdná komůrka v srdci a jizva na stále ještě téměř dívčím těle, které se vybavuje

kalhotkami a podprsenkou, košílkou a černými punčochami, halenkou a krátkou sukní, a už běží Helena po svých a za svými.

24

Stále jezdím toutéž tramvají jako tehdy, když jsem se co mladý otec propadal schodištěm do neveselých údolí ulic. Krátkými cestičkami myšlenek jsem s sebou vodil svou rodinu. Vždy trochu zajíknutý, vždy trochu rozmrzelý. Prohrabával jsem staré kouty, staré kabáty, ten svůj materiál. Miloval jsem děti, které ke mně zázrakem přicházely. Cítil jsem, že se blíží slavnost a moje naděje padá jako střep na dlaždice. Utíkal jsem pryč, do hospody, do ciziny, kde jsem nazýval malé věci velkými slovy, plácal jsem a pumpoval a stavěl tak vratký svět, který prý byl jen o mně. Potom jsem se válel v předsíni na podlaze a nazýval se vězněnou duší a moje žena nevěděla, jak mě mít ráda, a s hlavou plnou kocoviny jsem pospíchal na tramvaj a lítostivě si šeptal jména svých dětí.

Nyní, utišen velikým prostorem, jako bych přešel poušť. Minul jsem při tom svém putování skoro všechno. Zavřeny spí domy, do nichž jsem nevstoupil. Podivná zvířata nikdy neopustila své úkryty a nepřiběhla ke mně. Jsou lesy, ve kterých jsem nebyl, a útesy, na kterých jsem nestál. Jsou hromady uhlí ve sklepích a dveře rozštípané na spálení a sny dětí. Studený popel a studené tělo hotové spíš pro nůž než pro náruč a ticho, vystěhované a vyklizené, ticho vypnuté a odpojené pro moje mnohá, přemnohá slova. Všechna se v něm ztratí a já můžu jet dál svou tramvají a počítat půlhodiny, které mě dovedou k odpoledni, k večeru, k ránu, které bude jen dalším kouskem pouštního ticha.

Jak můžeš takto mluvit? Což tě nic, ani tvé vyznání, nevytrhne z hloubky samoty, kterou jsi sám pro sebe pracně hloubil, jen abys potom mohl křičet: hodili mě do jámy a naházeli na mě kamení? Proč jsi to těch deset let tak usilovně kopal? Jsem z toho celý zedřený, bezbožný a k nepotřebě, když mám teď opustit své dílo, svůj triumf trpělivosti a znehybňování. Nikdo mě nebude objímat na mém kříži, ze kterého dohlédnu občas oknem tramvaje až k horám. Směšný kříž, jaký to hřích! Zbudujme si kříže pohodlné, vhodné k spánku, k pití, k onanii. Tou cestou křížovou budu projíždět tramvají, uražený jako nos Jana Nepomuckého. Já, tak zapřísáhlé dobrý člověk, který si nikdy nechtěl dovolit žádnou nenávisť, až jsem se jí celý otrávil, já, který si celý život myslel, že musím být dobrý.

Pak letadlo přistálo opět v Evropě. Znovu jsem nastoupil do tramvaje a najednou tu pro mě nebylo místo.

Vyjebaný jako lesní zvěř, řekl jsem jednou na svou adresu a zatrnulo mi vzápětí. Myslel jsem na srnky, spíš šedé než hnědé, které se skrývají mezi kmínky habrů a osik ve schnoucím Bělském lese u hospody Dakota. Kde jsou ta hrdá Douglasova letadla, která přistávala na travnatém letišti za hospodou? Mezi paneláky ještě pořád stojí jejich hangáry. Dnes v nich stavbaři skladují svůj materiál. Moje duše kolem často brousí jako nebohá kolčava kolem opuštěných kurníků.

Vrátíme se ještě někdy do rodného sídliště? My důchodci s kloboukem a šálou z shetlandské vlny? Vystoupíme z mohutného DC-10, my repatrianti ze zámoří s japonskou optikou na krku? Holí ze dřeva africké hrušky budeme ukazovat na okna jednoho z těch

mnoha bytů? Odsud pocházím, tady jsem prožil své dětství.

26

Myslím na poštolku, která hnízdí pod střechou kancelářské budovy na Ruské třídě a z posledních ještě sil krmí svá vřešticí mláďata rozsápanými holuby, kteří páchnou térem střech a bílou snětí. Potom sama hladem padne a zůstane ležet na balkóně za okny kanceláře, krotká jako člověk poražený depresí. Najdou ji hodní lidé a zavolají na ornitologickou stanici. Přijede pro ni sokolník s hluboko zapadlýma očima a ostrým nosem. On sám, ptačí muž, ji bude živit masem myší a krysy, které chová v čistých klecích podestlaných pilinami. Až jí vrátí sílu, bude ji na otevřené věži opět učit svobodnému životu. Kéž bychom mohli mít též takovou ptačí citadelu.

Přece nemůžeš přeskočit všechno dobro a lásku, kterou jsi v životě dostal. Nevidíš ta rána s kávou a rohlíkem a petúniemi v truhlíku za oknem, kdy na čerstvém nebi rorejsi pronásledují neviditelné mouchy a křičí: Cizííí, cizííí, cizííí..., a tvoje, tvoje, tvoje děti se probouzejí a snídají a ukládají si svačiny do školních brašen a slunce v anténách nad střechami se na tebe usmívá, tak jako to dělal měsíc v noci. Rád bys řekl luna a s trochou raní vilnosti pomyslíš na ženský klín, ve kterém bys zase chtěl být, třeba jen malým kouskem svého těla. Nerouhej se Bohu! Kostel poloprázdný a na počátku Velikonoc tam stále ještě stojí vánoční strom. Je to snad proto, že je kostelnice nemocná, anebo tu dochází k plodnému spojení narození s ukřižováním. Aby naše radost byla úzkostná a úzkost radostná.

Přece ještě hoří ohníčky na haldách a naše děti si hrají s řeřavými klacíky. Oranžový pruh nad obzorem se tenčí a saze padají do plevelných lesů na sesuvných

svazích. Přes příkop tmy se díváme na světlá města. Máme oheň a víno a děti. Netopýři vylétají na nebe a nebojí se puštíků a sýčků, kteří už dávno odhoukali jako vlaky na zrušených tratích.

V Pittsburghu, v Carnegieho muzeu umění jsem koupil pohlednici s obrazem starého krále od malíře Rouaulta. Den byl šedý a na širokém schodišti vedoucím do zahrad chrastilo ve větru podzimní listí. Japonské dřevořezy v šerých sálech muzea mi připomenuly dívku, se kterou jsem chodil ještě před těmi ostatními. Vzpomněl jsem si na její měkká ústa a pronikavé oči, na pláč, který náhle vytryskl a cloumal jí jako vítr osikou. Odešel stejně rychle, jako přišel. Poopravila si trochu rozpuštěné líčidlo kolem očí, zapálila si cigaretu a několika větami mi vysvětlila, že celý můj život je nehybné mučednictví a z nouze ctnost! Potom mě vzala za ruku, políbila mě na rty a zase vypadala jako opuštěné dítě. Bylo nám tehdy už třiatřicet let. A celý svět se notně potočil od těch dob, kdy jsme byli takovými dětmi zatoulanými v ulicích Ostravy a Havířova, kdy jsme bývali nazí v cizích pokojích, oblečení v mrazu výčitek, zamilovaní do své úzkosti. Tak jsem na ni pomyslel v Pittsburghu v suterénu umění a napsal jsem na ten lístek její nejistou adresu a vzkaz: Musíme se vrátit zpět, daleko zpátky, až tam, kde jsme nikdy nebyli.

Tak jsem to napsal a vzápětí jsem na to zapomněl, jako na všechno zapomínám. Lístek se starým králem, hosený bezmyšlenkovitě do schránky: těžký veliký muž s bílou květinou v ruce jde ven z obrazu. Také už všechno zapomněl, leží to za ním jako kameny spadané ze skály jeho majestátu. Sám už neví, komu ten květ nese. Ví jen, že musí nést květinu, možná už ji jen udržet

v těžkých rukou unavených mocí. Myslíš si, že můžeš víc? Že tvoje přičetnost může objímat světy? Budeš rád, když udržíš jediný stvol. Drobná rostlina tě může zachránit jako jediný bílý bod, který podepře padající kompozici tvého obrazu.

Kdy už konečně opustíš ten svůj materiál? Tvoje vzpomínky jsou temné a prastaré. Možná dokonce patří jiným lidem. Chceš snad být jen správcem v domě obývaném minulými bytostmi?

Hlodavci prý žijí velmi rychle a velmi často hnízdí. Nejednou se mladý samec přidruží opět ke své matce a vyvede s ní další mláďata. Oba totiž zapomenou, že jsou matka a syn. Ztratí ten pach a není to, zase jsou jen on a ona, a tak to jde pořád dokola, dokud jim past nezlomí vaz. Jsou to plavci, kteří opouštějí ostrovy, na kterých zanechali své potomstvo, a to se také vydává na cestu a nikdo neví, kdo odkud a kam směřuje. A ty bys chtěl zůstat viset na kotevním laně vzpomínek? Tak se bojíš pustit ten svůj materiál? Být statečný alespoň jako ta krysa. Přehryznout lano a spadnout na zemi, kterou máš zrovna pod nohama.

Letadlo přistává v mlze na cizím letišti. Nikdy jsi tu nebyl, řeč lidí je ti povědomá, ale nerozumíš jí. Krajina ti není neznámá, ale domy a ulice se ti pletou. Bojíš se, že tě Bůh nechrání. Jsi jako ten starý král. Pořád ještě držíš v ruce drobnou věc, kterou chceš dát milované bytosti. Musíš se k ní vrátit, až na místa, kde jsi nikdy nebyl.

Zůstali jsme stát pod skalnatým útesem. Kmeny akátů se k nám shora skláněly jako postavy těch, kteří jsou na samém kraji, a přesto musí jít dál. V tichu podemletých kořenů je zvláštní klid, eroze neviditelná jako čas.

Já a děti pod útesem padajících stromů. Řeka za námi je tichá, tiché jsou i dýmící továrny za ní. Ze šikmých černých pruhů v břidlicové skále se sype uhlí, je lesklé a plné otisků pradávných rostlin. Tady to začalo. Ten, kdo tohle objevil, založil Ostravu, městečko na dvou řekách a milionech tun karbonického dřeva.

Suchá jsou únorová křoviska, šedé je nebe a zvěř se skrývá v lesích sycených sazemi. Kde jsi, krajino? Úžíš se jako dech v mé hrudi. Děti si hrají s uhlím. Pod námi v hloubce zejí temné štoly dolu Julián a já cítím rozhraní, které mnou prochází jako pluhové ostří zemí. Už není žádné napravo ani nalevo. Záchrana a zkáza se dotýkají, když onkologická ruka kreslí jejich hranici přímo na moje tělo. Hnědá čára prochází mezi očima a jde dolů po hrudní kosti k pupku a k pohlaví. Jsem napínaná nit. Jsem řeka, která se svých břehů může také jenom dotýkat a pořád je někde jinde. Vrhá se pancéřovým splavem do pěnivé tůně, na dohled je plynojem, na dohled je vrch Landek, ale řeka už je zase dál, přibírá přítoky a její vody těžknou jako naše životy.

Nahý a mokrý v suterénu prázdného domu v Torontě jsem se podíval do zrcadla. Tahle podoba, jakou má se mnou souvislost? Ptám se a myslím na obrazy, které visí na stěnách za mořem. Portréty otce, matky a strýce. Barva stéká tak, jak ji vedl štětec malířky Schmitové, která svýma šílenýma očima dokázala oddělit podoby, které na nás padají ze zrcadel od bytostí žijících v zakázané krajině duše. Trhlina v jejím mozku, kterou nenarušení mohou považovat jen za psychózu, se jí stala bránou do světa za zdmi, do světa, kterého se bojíme jako neznámého zla. Tam musí ležet sníh našeho mlčení v paprscích zubatého slunce. Až tam za tebou musím sestoupit.

Oblékl jsem se v té suterénní koupelně a vyšel jsem na zadní verandu. Veverky běhaly po telefonních kabelech, fazole na plotě usychaly a po okurkovém listě lezla moucha. Chtěl jsem přemýšlet o předmětném Bohu, kterému se jednou budu zpovídat ze všech svých hříchů, a přitom jsem stále myslel na svého otce v bílých lékařských šatech a chtěl jsme ho prosit, aby zachránil od smrti všechny, kteří jsou mi drazí. V té chvíli jsem věděl, že odcházíme, že postupně umírám, i když piju bílou kávu v ukrajinské pekárně a usilovně píšu do bloku přivezeného z Česka věty, které chtějí vzdorovat smrti, i když sedím na matraci ve vystěhovaném pokoji a čtu proroctví Danielovo a chci se přesvědčit, že milostivý Hospodin nás provede i ohnivou pecí.

Budím se a naslouchám pohybům dětí, které pomalu, pomaličku plavou pod příkrývkami vstříc bledým vodám rozednívání. Kdo vám domodeluje lebku? Kdo vám ukáže ohryzlý dvorek, kde si budete muset hrát až do smrti? Budete žít v pustinách nedělních odpolední, kdy den trouchniví a večer padne jako opilý do postele. Soumraky budou uléhat na vaše okna útulným smutkem, který drží v blízkosti důvěry. Jak bezbranné a bezradné jsou pohledy lidí, kteří musí věřit v domov a dobro. Kteří se modlí za všechny lidi. Bojím se být zbožný a klečet na podlaze a prosit za štěstí, které by snad přece jen mohlo zavítat do temnot pod klenbou mých žeber. Bojím se být bezbožný a předstírat, že život je jen prasklina ve skle, jen drobná rána, z níž bude ještě chvíli vytékat krev.

Zvednu oči a vidím hromady strusky na břehu jezera Ontaria. Železářny v Hamiltonu jsou tak podobné těm ostravským. Zapomínám, kde jsem. Jezero velké jako Morava vyschlo. Co dál? Dělej obvyklé věci. Zase

zнову dělej jakoby nic. Umyj se, namaž si tvář holicí pěnou, seškrábej to žiletkou i s vousy. Natři si obličej vodou po holení. Učeš si vlasy a vyper si šaty. Nikdo nic nepozná.

Vystupují po schůdkách ze tmy do světla svíček hořících v dýních. Děti v halloweenových maskách skřehotají jako ptáci svoje Trick or treat! Trick or treat! Pohosti, nebo se pomstím. Copak mi asi provedete? Zapálíte mi dům nad hlavou? Vytlučete mi okna nebo zuby? Nastražíte na mě past v okurkovém záhonu, aby mi usekla ruku, když to budu nejméně čekat? Radši vám dám sladkosti a vy mi zamáváte světelnými meči želvích ninjů, potřesete hlavami lvích králů a vyceníte upíří zuby. Rodiče na vás čekají dole na chodníku, aby zkontrolovali, co jsem vám dal. Najdou se i takoví, kteří vás chtějí nakrmit bonbony s drceným sklem.

Běžel jsem do svahu mezi mlžnými poli a neviděl jsem nic než tu mlhu neporušenou jediným stínem. Byl jsem slepý jako myš utopená v kanystru na pitnou vodu. Šedomodré oči bez panenek a ticho bez vzduchu. Úvoz vyjetý těžkými koly do kamenité země byl mojí jedinou jistotou. Přede mnou se už dávno měly objevit koruny jasanů a lip a první chalupy vesnice. Neviděl jsem však nic, jen mlhu. Možná jsem už vesnici prošel, možná jsem jich prošel několik a nevím o tom. S nikým se už nesetkám. Tělo je můj oděv a čas je můj prostor. Míjím chalupy stulené pod jasaný. Světlo na prahu, důvěrně ospalý kout, kříž v přítmí, bezpečí chatrných dřevěných vrátek. Staré lyže a staré kufry a časopisy s fotografiemi krásných žen z těch let, zarámované fotografie rodičů, rodičů, rodičů. Stojím v tom všem jako čáp marabu s očima potaženýma šedomodrou blánou slepoty.

Potom se mlha zvedne a vlak vjíždí do hrozného města Montreal. Nádraží v podzemí. Vůně černého tabáku a lidé, kteří jako by odnikud nepocházeli. Nad našimi hlavami plyšové šály hotelových recepcí. Taxíky najíždějí do betonové štolypodepřené oranžovými sloupy a jeden neví, co by si počal. V parku na lavičkách spí neholení muži a věřící jdou do kostela z šedého mramoru. Piju kávu, sedím na kovové židli, neumím francouzsky, nerozumím.

Vzpomněl jsem si na volavku, kterou jsem vídal v sítinách na bažinaté straně rybníka. Vzduch se chvěl hmyzem. Svízel a chmel poutaly porost na hrázi. Olše neslyšně dýchala svými tmavými listy a opřena o ni jsi dýchala ty, která dokážeš sáhnout holou rukou na moje srdce a neublížit mu. Volavka stojí v zeleném žabinci, dokonalá jako ticho, co přichází po básni. Nezůstaneš na věky v Montrealu. Tvůj život se nezmění ve smyčku. Je tu volavka, i když těžké mechanismy odstraňují celé bloky domů a v prolukách táboří pustí lidé. Najednou chápu, že se nic nezměnilo. Jdu pořád úvozem a kolem je mlha. Kola času skřípou a drtí horniny ukryté pod ornici. Pusté duše čekají na své prozření a srdce bije jako kola vlaku, který mě odváží z Montrealu. Nic víc než křoviny na místě lesů, nic víc než hnízda v křovinách vzpomínek a ve hnízdech oheň a kolem ohně lidé a venku na stráních statečné ženy jako podzimní květiny rozkvétají do zimy.

Na příborníku zaprášená léty nezájmu stojí zelená kachle s plameňákem. Našli jsme ji tu noc na půdě domu s lucernou. Bůh ví, v kterém pokoji zapadala kdysi do sloupu kachlových kamen a žhnula rozpálena ohněm z ostravských briket. Bůh ví, která holčička se ráno bosky

a v pyžamu vyplížila z postele a celá se vášnivě přitiskla k chladnoucím, avšak ještě stále teplým kachlím. Možná to byl právě tento laskavý dotyk zelených plameňáků, který jí, neobjímané a nechované, otvíral dětské srdce, na které jednou bezbranně přivine muže a on ji zničí a zachrání a ona se do něj otiskne jako kdysi forma do keramické hlíny a on bude žhnout, plameňák jeden vydařený, bude sálat do temného pokoje, kde se dva lidé zmítají v pokrývkách na lůžku a vzdychají jako malé děti.

Když v pondělí odmykám kancelář, dýchne na mě stesk pokojových rostlin, které tu už léta mořím, zvláště ten ibišek s listy bídně svěšenými. Dva dny tu bzučely mouchy a houstl vzduch. Můj úřad darmo osvětlován sluncem ve dne, darmo zaléván měsíčním svitem v noci. Když obracím list kalendáře na další týden, ruce se mi nechvějí. Bídná aloe umírá v poušti psacích stolů. Hnije a usychá zároveň. Kulaté hodiny ukracují hranatý čas práce a já nezhrěším ani myšlenkou, když mě nevolnost nutí zavřít oči a dýchat, jít se napít vody, šedesátkrát za hodinu se podívat na hodinky, šestkrát za hodinu si jít umýt ruce horké jako z pece, šestkrát za směnu pomyslet na smrt, pít kávu, tu černou pověru, tu bílou mizerii, telefonovat a kroutit se jak černá šňůra od sluchátka k přístroji. Čas v ní drnčí, prská a naráží mi do hlavy.

Usínám v autobuse, hlava mi padá a já se obávám, že Cleveland není než pár věží hutě dýmající za clonou deště, že přítelkyně Donna není než hlas v telefonu, že jedinou skutečností je suchá kabina autobusu, ve které usínám a nemohu udržet oči. Rozluč se s provazy deště, které šlehají do oken. V těch lesích venku nežijí, nežijí... Jakýsi ocelový konstrukt trčí z mokrých korun stromů. Mrtvého losa na korbu pick-upu, krev stéká po

nozdrách, odhalené zuby skřípají, jak se ta ušlechtilá hlava kývá nad asfaltem.

34

U nedobré javanské kávy, v listopadovém mrazíku, pohádky a mýty z antikvariátu před sebou na stole, ruce mě bolí, když na ně sahám. Nevím, co jiného bych měl dělat než obracet stránky a vydržet ještě několik hodin naživu, jako ten hlas, který jsem včera v noci neslyšel. Slyšel jsem jen Donniny odpovědi na jeho volání: Neboj se, jsem s tebou. Neboj se! Chlácholila prskání a syčení ve sluchátku. Neboj se, nemysli na to, nech to být, spi, já jsem s tebou. Svírala sluchátko mezi uchem a ramenem a kojila novorozené dítě. Pak dítě pustilo prs a usnulo, ale hlas se dožadoval dál, a Donna polospící blábolivě potvrzovala svou oddanost k bratrovi, který se v prázdném bytě bez ženy a bez dcery odhodlával k sebevraždě. Nemysli na to, to bude dobré, jsem s tebou, cítíš to... šeptaly unavené rty a hlava i se sluchátkem se sunula dolů po polštáři, až dítě zaplakalo...

Matka a strýc si ho v noci půjčovali, když byl otec ve Vietnamu. Donna chová v ranním slunci spící dítě na loktech. Znásilňovali ho, a nemuseli být ani vojáci. Oba hledíme na mlčící telefon a cítíme, že temnota nezmizela, jen ji na chvíli přikrylo světlo.

Stojím u černého fotbalového hřiště a skrz řídké koruny zářící mladými listy vyhlížím helikoptéru, která ne a ne vzlétnout z blízké nemocnice. Donnin otec také pilotoval helikoptéru, než před dvaceti lety padl Saigon. Komunisté ze severu vyhráli válku, otec se vrátil domů a matka se střelila do hlavy. Nebe se pokrývá mraky, červený stroj stoupá nad koruny osik, začíná pršet, den stárne k obědu, vrtulník odlétá do prázdného nebe a já skřípu zuby a hledám slovo, na které bych mohl položit svou losí hlavu.

Voda se leskla jako rtuť rozlitá po písečném stole. Pobřeží se stalo prknem, o které se svými lokty opřely hory a v hlavě těch hor zněla jedinou notou myšlenka větší než já. To jsem ještě spal v hučící tmě. Jako tchoř chycený do truhly zakoušel jsem za jasného dne temnotu zavřených okenic. Česnek, kukuřičný chleba a voda v plastické láhvi, moje jistoty ve tmě, která se kymácí jako loď, spíš jako komediantský vůz jedoucí po vlnách. Na takové posteli z mosazných trubek jsem nikdy nespal. Jen jednou, dnes, jsem tě tu hledal v hlubinách zmatených snů. Potom se dveře otevřely, tak jako se Cumberlanská úžina otvírá oceánu.

Kolik je asi v moři vln? Myslím, že jen jedna. Čelem mi naráží do břicha, když sestupuji z červených kamenů do syčícího příboje, a patou se odráží od břehů Irska: vlna bělostná... Kde jsi, bečící mořská ovce? Jsi skrytá za oblinou zeměkoule, když se tvá vlna třepí na skalách Nového Skotska. Na pobřeží se pasou krávy farmáře Eldona a já v chatce z trámů a překližky se opírám lokty o desku stolu a čtu si v otcově Bibli o dobré lsti pramáti Tamar, která proměnila hřích v požehnání. Vzduché ženské moře mě najednou nese ve svém urputném klidu. Povlávám v něm jako stvol mořské trávy, jako stín v noci se v něm ukrývám. Na prkenných schůdkách, zachumlaný ve svetru vyhlížím loď. Proplová úžinou vždy po půlnoci, když je příliv nejvyšší. Loď Tamar. Mohutná síla zdvihá její kýl a pozdvihuje její boky vězněné těsnou úžinou a ona se vydává nově otevřenou cestou, převlečená za nevěstku, nebezpečná v nebezpečném, s démonskými očima plnými touhy se vplíží do náruče Hospodinovy.

Pod střechou visí věnec česneku, který v létě upletla dívka Bohdana. Bůh jí dej, aby zůstala krásná a chytrá,

až nebude dívkou. Musím ten věnec, který tak pěkně proschl a nezplesnivěl, rozlámat na stroužky. Je jich plný košík a z věnce hromádka bílých kostiček jako na holubím hřbitově, na půdě v kostele, naproti tvému domovu v Ostravě — Bohdano. Ty už tam jsi a já tam brzy poletím. Viděl jsem letadlo. Viselo ve vzduchu a nehýbalo se, také jeleni v popelavém mlází za čerstvě zoraným polem se nehýbali, ani jediný list na stromě se nepohnul. V té chvíli někdo zadržel dech a mířil na nás. Nemohli jsme se pohnout, protože zaměřovací kříž nám ukradl čas. I to letadlo muselo zůstat stát. Potom práskl výstřel. Krev slunce mi stříkla do očí. S rukou na srdci jsem poznal, že mě netrefili. Vzal jsem košík s česnekem a vyšel jsem na pole.

Napřed jsem dělal tři díry, potom pět a nakonec deset. Do každé jsem strčil jeden stroužek česneku a přihrábl botou. A dalších deset a dalších. Pekelně mě rozbolela moje nerolnická záda. Jeden, dva, tři, čtyři, pět — první deska zákona, šest, sedm, osm, devět, deset — druhá deska zákona, nasadit česnek a přihrábnout botou.

První. *Nebudeš míti bohů jiných přede mnou.* Zalézal jsem do vlastní tmy. Přemlouval jsem svou duši. Trápil jsem své tělo. Snil jsem a toužil po jiném životě a nechtěl jsem, aby mě při tom někdo viděl, ani Hospodin, žárlivý, navštěvující nepravosti otců na synech.

Druhý. *Neučiníš sobě modly ani rytiny.* Co všechno se vrylo do bílého dřeva duše, je pokreslená jako zeď na záchodě, počmáraná modlitbami, kterým páchne z huby touha po věcech, které jsou na zemi dole a u vodách v podzemí.

Třetí. *Nevezmeš jméno Hospodinovo nadarmo.* Zaklínám tě při všem, co je svaté, zmlkni! I v tom pobož-

ném mlčení, i v té sirobě světské pořád si budeš myslet, že Bůh je na tvé straně a že ti vyhoví, když budeš pokorně lhát v jeho jménu.

Čtvrtý. *Pomni na den Hospodinův, abys jej světil.* Šest dní budeš dělat věci, kterým nevěříš, jíst, co ti nechutná, dávat, čeho si neceníš, brát, co ti nepatří, a sedmého dne to oslavíš. Zlitý duchovní kořalkou se uložíš mezi trosky svého díla, ty i dům tvůj i žena tvá i služebník tvůj i děvka tvá i hovado tvé i příchozí, jenž jest v branách tvých.

Pátý. *Cti otce svého i matku svou, ať se prodlouží dnové tvoji na zemi.* Tak už to neprodlužuj, to trápení, které jsi jim přivodil. Už se na tebe nemohou dívat. Domýšlejí se toho nejhoršího a vždycky mají pravdu. Říkáš si, kéž by tě nemuseli milovat, kéž bys jim mohl být lhostejný jako všichni ti odrostlí fakani a gauneři, kteří ten jejich svět přebírají jak exekutoři dům.

První deska zákona. Nasadit česnek a přihrábnout botou.

Šestý. *Nezabiješ!* Jak umírají komáři a mouchy. Přemýšlím o těch, kteří zemřeli kvůli mně. I kdybys o ničem nevěděl, i kdybys o tom přesvědčil celý svět, usvědčující nicota v tobě metastázuje každou další smrtí.

Sedmý. *Nezcizoložíš!* S kým? Mlčíš jako sníh, který se potí strachem, že roztaje. Bojíš se říct, že jsi nikdy v jiném než cizím loži nespál. Bojíš se samoty a samotou přikrýváš sebe i jiné.

Osmý. *Nepokradeš!* Snad bys to ještě mohl vrátit. Opatrně se tam vplížit a položit to na původní místo. Snad si toho ten, který všechno vidí, ještě nevšiml, říkáš si a nehýbáš se z místa. Ještě máš čas, ale i ten je kradený.

Devátý. *Nevydáš křivého svědectví proti bližnímu svému!* Kéž by na dně studny, kterou kopu, nebyl jen písek. Vytáhnou mě ven a budou o mně mluvit, pravdu a nic

než pravdu, stejnou, jakou jsem já mluvil o nich, a to bude naším doživotním trestem.

Desátý. *Nepožádáš, cožkoli je bližního tvého!* Ruce pryč! Oči pryč! Lépe by mi bylo bez nich. Je snad ten život jen o tom, jaký jsem mrzák?

Druhá deska zákona. Nasadit česnek a přihrábnout botou.

38

Po celou zimu budete ležet v kanadské zemi a na jaře vyklíčíte a bude vás deset krát deset krát deset krát deset. Na konci dne jsem si sundal rukavice. Moje ruce jako by mi nepatřily. Ponořil jsem je do sudu s vodou, plavaly tam jako dvě cizí ryby pod hladinou, na níž se vlnil můj obličej.

Kdy už se přestaneme pitvořit, ptáš se mě očima, které jediné zůstávají mimo tělesnost chvíle. Oči se nepitvoří. Snad víčka, obočí a všechno ostatní, co tvoří tvář. Oči, ty vždy zůstávají zvlášť. Jak jen s tím přestat? Když bojujeme, jsme směšní. Když se vzdáme, stáváme se vězni.

Vydávám se do labyrintu ulic a domů v naději, že najdu cestu ven, do polí, do hor, že najdu cestu do středu, k srdci, které skrývá víc než mrtvou sochu a vyschlou kašnu. Krajina je nejistá. Domy se dotýkají dnů a ulice běží napříč léty. Okna se zavírají před pohledy a dveře mizí ve zdech ve chvíli, kdy chci vzít za kliku.

Černá těla kaštanů na bývalém hřbitově jsou těžká a živá. Jejich listopadové haluze šátrají po nebi, které se sytí kouřem. Komíny s nudnou nutností vystupují z průmyslových staveb. Zde svítí čerstvé pařezy skáecné hlohové aleje. Prošel jsem jí několikrát v době, kdy jsme se ještě neznali. V parku řvou řetězové pily a já myslím na čas, kdy mezi námi bylo mnoho let. Celých šest. Jistě jsme se mnohokrát minuli, vedeni rodiči, ty, co malé dítě na vratkých nožkách prvních kroků, já, co nedorostlý kluk v nejistých obrysech prvních příběhů.

Ve čtverci, který na mapě města ohraničují ulice Místecká, Závodní, Rudná a Ruská, se skrývá sbor, který mi měl být navždy domovem. Stále snad do něj patřím,

i když se mi ztratil z dohledu. Marně ho hledám právě teď, když tě do něj chci vzít. Zde zmizel dům a v proluce se naskýtá pohled, jaký jsem si nikdy nedokázal představit: topol uprostřed dvora, vysoká tráva, armatury na neomítnuté zdi, lidi, které nikdy nebylo vidět. Sbor tu není. Nedělní škola v zadní místnosti, v takzvané presbyterně. Dodnes tam zpívají písničku, jejíž melodie je táž jako melodie písně *Vzhůru, bratři, prapor Krista*. Za domem bývala zahrada zarostlá pámelníkem a v ní nepohyblivý kolotoč, houpačky, lavička, a další zahrady se svlačci na plotech. Malí křesťánkové si však netroufali vstoupit ani do té první. Tak nepřátelská a světská jim připadala. Okna modlitebny byla do poloviny zmatnělá bílou barvou, snad aby kolemjdoucí nenahlíželi do společenství, snad aby věřící nevyhlíželi při bohoslužbách ven na bezbožné ulice.

Zde také nic. Suché lusky ve tvaru drobných mincí. Kdysi jsem je trhal, když jsme tu čekali na autobus. Lavička kolem stromu, to se hned tak nevidí. Je někde hluboko v mé paměti natřená pestrými barvami. A co tady, v nečisté zastávce na široké Rudné, odsud odjížděly autobusy až tam k vám, až k panelákům u Bělského lesa. Jaká jsi tehdy byla. Jak jsi se pitvořila, když ti na Jižní ulici zasvítilo slunce do očí.

Pod mrakem, pod mrakem bývalo ve starých Vítkovicích. Rez tekla z nebe a rozlévala se po stěnách sboru, který sténal v nepřízni režimu. Byl ukryt v bývalé hospodě U Richtera, nebo jak se to tam tehdy jmenovalo. Nikdo z nás malých ten název neznal. Ve sboru se o něm nemluvalo. Říkali jen, že lepší je dělat z hospody kostel než z kostela peleš lotrovskou. Obého jsme se měli dočkat, my, děti ještě nic zlého netušící. Pro nás jen rez na zdech. Siena vítkovická pálená v pecích.

Ani tady ne. Jakýsi krám. Mříže jsou nové, dveře za nimi původní, ještě z těch let, kdy jsem tu koupil dlouhou salátovou okurku, seděla do ruky jako turecká šavle. Teď je tu napsáno: firma a jméno, které nechci napsat. Ani tvoje krásné jméno nenapíšu a tvoje příjmení, které zní jako žesťový zvuk. Jdeme sklepem a přes dvůr, pod pavlačemi ke slepým kolejím, ale ani tam nestojí stůl Páně. Je tam dům, vypadá jako zapomenutá radnice, ale nedozvíš se v něm nic o tom, který má jméno nad každé jméno. V místnostech opuštěného úřadu, v halách táhnoucích se od poledne k půlnoci by snad mohlo být dosti místa, snad by se mezi ranami našla chvíle k spočinutí, k položení hlavy na hlavu. Snad bychom v těsném osamění mohli vyslovit svá skutečná jména, jen kdyby se náš dům nepitvořil jako něco, co už tu není.

Jak nás vždy udiví, že skutečně zanecháváme stopy. Nemluvme o tom jaké, každý víme o těch svých, společné mají to, že je nelze jen tak smýt. I ten sbor je tu někde vytlačen, otisk varhan a otisk modlitby v rozměkklém asfaltu, když slunce pálilo v pravé poledne a potom přšelo a stopy se naplnily vodou a rozsvítila se na nich olejová duha. Ptám se chlapíka, který natírá futra červenou barvou: Nebydlí tady někde sbor? Odstěhoval se, říká, aniž přeruší práci, chodí teď někam za dva rohy. A žádné nohy, doplním já a pitvořím se jako pitomec ze zvláštní školy.

Klub důchodců Na Kaplance, to taky není sbor, i když tak sbor někdy vypadá. Co se dělá v takovém klubu? Stárne? Třeba mají nějaký program, zajímavou besedu nebo přednášku. O čem? O smrti? V téhle kolonii, kde se v létě lípám slepovaly listy zaprášeným medem, bydlela jedna paní, sestra ze sboru. Na zahradní brance jí kvetla růže z Jericha. Co jí kvete na hrobě, nevím. Ale

tady také není sbor, jen domek se čtyřmi byty a čtyřmi kuchyněmi pro čtyři hornické vdovy. Jejich chlapi prý volili sociální demokracii. Dnes vysoká betonová zeď odklání kolonii mimo čas a za zdí je slyšet dýzlové motory závodní dopravy.

42 Do kina Moskva se už nechodí. Tady jsme blízko. Jenom pár kroků a správně vzít za kliku. Chyba! Sbor je pryč. Červený kokosový koberec, žluté voskované parkety, řady tmavých židlí. Nic, jen zápraží, na kterém mohu sedět jako blb s flaškou pod kabátem. Myslíš, že takto se konečně dostaneme do sboru? Když pořádně zapijem všechny křivdy, kterých jsme se na sobě dopustili. On pak přijde sám, ten sbor, který se nám teď skrývá.

Já vím, přijde, když budeme spát. Okrade nás a zhanobí a ráno se probudíme marní a venku ze sboru, bez požehnání jako ten podvedený Ezau.

Je to skoro pravda. Jako fotografie nikdy není úplná, protože na ní není to oko, které ji vidělo.

Zase ty oči.

Mám je zavřít?

Když je zavřeš, umřu.

Neumřeš, jenom budeš chvíli sám. Budeš chvíli ztracený.

Ztracený jsem býval právě tam, kde se mi ztratil sbor. Náhle jsem prošel zatopeným podchodem pod tratí a ocitl jsem se v jiném městě. Široké schodiště, široký výhled, přes mnohé střechy do údolí plného slunce. Domy světlé, snad z pískovce, snad z mramoru. Teteším se na širokých chodnících a neznámých náměstích, jako bych se ničeho nemohl pořádně dotknout. Někde tu žije člověk, který je úplně stejný jako já, jenom se vyzná. Věřím v něho, i když jsem ho ještě nikdy nepotkal. Přitom jako bychom snad chodili do jednoho

sboru. Tady, v tom jasném městě, v té Ženevě čisté jak kalvínské nebe, i tam v zatmělé čtvrti, kterou překračují potrubí a mosty. Když se tady nahoře někdy ocitnu, připadám si nečistý jako kacír. Bojím se pohlédnout do očí lidí, kteří mě míjejí. Skrývám se za nepravdivým svatouškovským úsměvem, jen aby mě neodhalili hned, dřív než najdu cestu zpět. Někde tu přece v té vyžehlené čistotě musí být schůdky do zatopeného podchodu. Už abych se zase brodil hnijící vodou zpátky do Vítkovic. Jak jen tu můžeš žít, v té Kalvínově Ženevě, ptám se v duchu toho druhého, kterého bys ode mě nerozeznala, jen snad že je takový čistý, jako by do jiné než do nedělní školy vůbec nechodil. A pak to vždycky přijde. Už nedokážu kráčet ctnostně. Pospíchám jako myš do úkrytu, uskakují před úsměvy, které mi hrozí otázkou: Jaký je tvůj život s Pánem? Máš Ježíše? Mám vztek! Chci vykřiknout, ale mlčím a ještě svatěji se tvářím na útěku k zatopenému podchodu. Musím mlčet. Jinak mi řeknou, že ze mě mluví ďábel, satan že mě žene ze Ženevy. Co kdyby se jim tak ještě zachtělo vyhnat ze mě toho černého čistým pomalým ohněm jako z doktora Serveta. Jak jen tu můžeš žít, ptám se a bez zájmu míjím fontány s jejich živou vodou. Kéž bych tak neminul schody do svého podchodu.

Ještě chvíli a ztratím veškerou naději a víru. Tohle město pro mě není. Můj duch tady slábne, srdce chřadne, mozek měkne jako brambora přešlá mrazem. Sotva se držím na nohou, jen abych nespádl na zem. Hned by mě pozvedli a odvedli. Kam? No do sboru, který mají v nejkrásnější části toho krásného města. Už otvírají ústa, při úsměvu odhalují i dásně. S nimi přichází i ten, co je mi na vlas podoben. Právě jeho na mě poslali. Jsem jeho úkol, jeho nejsvětější poslání.

Musí mě přivést do sboru, smířit, sjednotit v lásce... Sláva bohu, konečně jsem nahmatal spásné zábradlí. Sjednu po něm jako had, dolů, dolů ke světlům v drátěných klecích. Už na mě nedosáhneš svýma zpocenýma rukama bratrské pomoci bližnímu. Už se zase brodím po kotníky ve vodě, už lezu po zaplivaných schodech zpátky na Jeremenkovu ulici.

44

Už jsi otevřela oči, možná jsi i chvíli spala. I já jsem chvíli spal. Poprchává, je mlha, pomrkávají světla hospod, kde nešťastné duše opíjejí svá těla v odvěkém sporu, ale kde je sbor? U cihlové tržnice — vanhaly, které neřeknu jinak než valhala, stojí stará paní s šátkem pevně utaženým pod bradou. Říká, že sbor je zapakovaný i s varhanama, zatím že ho mají složený tam v zadu v baráku za učilištěm. Je tam prý i ten vyřezávaný obraz *Aj beránek Boží*. Děkuji paní, tak přece stopa. Ale já si musím na chvíli vydechnout. Ještě jsem celý zpocený. Potřeboval bych se převléknout do suchého nebo alespoň oschnout někde u plynových kamen. Vezmi mě dál. Do školní lavice, do odpoledního vyučování, kdy už venku bylo tma a sněžilo a my jsme žili, jak jsme mohli, maličcí, kterým kdekdo bránil přijít k Ježíši. Ty jsi do sboru tehdy nechodila. Až teď stáváš v kostele za sloupem, zatímco bohobojné duše se valí k oltáři. Ale zatím sedíme na malých židličkách pod velikými vyklápěcími okny. Za okny paneláková noc, které se nebojíme. Co se nám může stát. Potkáme se až za mnoho let. Naše životy ještě nezačaly, to, co žijeme, nám dělají jiní.

Naše životy už tehdy jistě začaly, jenom jsme se ještě neuměli pitvořit.

Tehdy jsme se to teprve učili.

Já jsem byla ctižádostivé dítě, chtěla jsem být tanečnicí i baletkou.

A tak ses naučila pitvořit elegantně a s grácií. Já jsem byl nešikovné a vášnivé dítě, chtěl jsem být zvěrolékařem, a snad i farářem.

A tak ses naučil pitvořit vážně. Ó, jak vážně se pitvoříš, jako zvěrolékař a farář dohromady, ráda bych ti řekla, že ti to sluší, jen kdyby to nebylo pitvoření.

Co by to potom mohlo být? Pravda?

Nevím, nedoufám.

Jak se na mě potom vůbec můžeš dívat.

Dovedu na to nemyslet. Nevnímám tvoje pitvoření, jako v kostele, když se schovávám za sloupem před pohledy lidí, snažím se na ně nemyslet, nevnímat je, jen Boha. Mnohem snazší je to, když je kostel prázdný.

Vaše katolické kostely jsou vždycky trochu prázdné, i když jsou plné lidí.

Jak to?

Není v nich totiž sbor.

Sbor, který ty hledáš, tam není, ale je tam církev.

Ha, na tu jsem zapomněl.

V církvi se musíš pitvořit skoro stejně jako ve sboru.

Jenom to snad není tak osobní. Ten tlak, který ti křiví obličej do úsměvu, který ti umrtvuje na jazyku všechna skutečná a silná slova, celého tě slepuje jakýmsi klihem, a ten ti zamezí v opravdovém pohybu, zakáže ti výrazné gesto, dokonce i rychlou chůzi.

Myslíš, že toto chce po lidech Bůh?

Tuhle otázku jsem cítil, když jsem jednou v životě kázal, a to v kostele a na kazatelně, kde to po léta provozoval můj dědeček a strýc.

Měl jsi na sobě to černé roucho?

Ne, talár jsem neměl, laikové nesmí taláry nosit. Když jsem vystoupil na kazatelnu a začal jsem kázat

o uzdravení ďábelníka v Krajině desíti měst, byl jsem ve zvláštním sevření. Někdo mi bránil se pitvořit, tvářit se pokorně, pobožně, rozhorleně, tiše, pomazaně, jakkoli. Byla tam ruka, která zaháněla grimasy z mojí tváře jako můry ze světla.

A co lidi, lidi se pitvořili?

Dost. Měl jsem z toho hrůzu, byl jsem jako nahý, protože jsem se v té chvíli pitvořit nesměl.

46

To přece muselo být krásné.

Jako dovede být krásná samota, když konečně odejdou lidé, kterým nevěříš.

Zdá se, že jsme v takové samotě. Je tu skoro tma, docela teplo, jako když v pátek odpoledne chladnou ve škole radiátory. Nad sídlištěm hvězdy, o kterých nikdo neví, a je třeba jít. Na zastávku a zpátky tramvají, vystoupit na náměstí Míru. Je tam zvláštní strom, snad vzácný druh javoru. Jedna jeho větev trčí do těžkého vzduchu jako rameno šibenice. Je vůbec možné uprchnout před zástupci lidu? Utéct do podzemí, do bezpečného sboru, který skrze modlitbu a půst vyprošuje milost pro celý svět? A tu se podívám vedle sebe, nad otevřenou Biblií tady pospává jakýsi komisař a druhý takový dokonce mluví o tom, jakou církev potřebujeme.

A zase jsme na ulici v hospodě U Mrkvy. Čas je to bídný jak nosy alkoholiků, jak červené tváře ubrečených opilých žen. Všudypřítomné zlodějské prsty, všudypřítomní fízlové a podvodníci, tady, jako ve sboru. Kam jsi se poděl? Jsi pustý jak prázdný stojánek na noty. Jsi dutý jako housle v rukou hluchého. Zbýl z tebe jen jakýsi úřední korpus. Ví o tobě ministerstvo vnitra, možná i daňový úřad o tobě ví, matrika zná tvoje duše, i ty mrtvé, které prodáváš za státní peníze jako Čičikov. Rád bych tě potkal a vrazil ti pár přes hubu.

Prošli jsme několik posledních ulic na cestě k učilišti. Veliké stromy. Dnes přišla zima. Slunce v promrzlých rukou stromů je červené jako tvoje rty v bolestném úsměvu. Giocondo, tak nepodobná té Leonardově. Za úsměvem se ukrývá tajný život. Za úsměvem se skrývá jeskyně vedoucí až do nitra hory. Jáma bezedná, jak ty říkáš. Jsem stále jen na jejím okraji. Ty o ní víš mnohem víc než já, protože jsi žena.

Tady v těch ulicích se zase vyznám lépe já. A už vím kudy. Stará paní u valhaly mi dobře poradila. Tady je učiliště a tady je dům. Nenápadný, takový, jaký se často ztratí. Zelená vrata. Koupila to nějaká firma. Mají tu sklady. Pronajímají místnosti za prachy. Tady to je, v přízemí, napřed mříže, potom dveře a za nimi sbor. Trochu světla ze dvorku sem přece padá. Vidíš, varhany, srolované červené koberce, černý stůl páně, je na něm reliéf otevřené knihy, podívej, na levé stránce alfa, na pravé omega. Kalich a konvice, obraz *Aj beránek Boží*, desítky židlí na sobě nohama vzhůru. Staré zelenohnědé mapy Palestiny a Středomoří, misijní cesty apoštola Pavla. Všechno tu je. Můžeme to rozbalit a znovu začít. Kdekoli. V kterékoli hospodě, kterou si pronajmem.

Sbor jako by tu byl uložen k spánku. Spánku věčnému pod inventárním číslem v baráku za učilištěm.

Sedli jsme si na dvě sborové židle hned vedle varhan. Zapálili jsme si. Teď už se může ve sboru i kouřit. Najednou cítím, že už se nepitvoříme, v tom kousku světla, které ještě dává odcházející den, jsou naše tváře neuvěřitelně nahé.

Byla jsem tam už víckrát, dnes se mi ten sen zdál až k ránu, a tak se mi neztratil. Je tam velké náměstí ohraničené střídmyými měšťanskými domy. Náměstí, jaké snad mohlo být kdysi před válkami i v našem městě.

V jednom jeho rohu probíhala jakási produkce. Také jsi tam někde byl. Nevím, co to bylo, poezie, divadlo, možná medvěďář. Uprostřed toho starosvětského náměstí se tyčí obludné stavby. Moderní sklobetonová různotvará monstra s výtahy, šachtami a terasami. Hrozně to náměstí hyzdí.

48

Unášena davem lidí jsem se ocitla na ochozu na střeše těch staveb. Málo místa. Tlačence mezi mřížemi. Najednou se v davu objevil obrovský medvěd, snad z té produkce dole. Trhal a zabíjel lidi. Bylo tam tak málo místa. Dav se jen zmateně zmítal a přeléval od zábradlí k zábradlí a šelma z něho rvala lidi. Nevím, jestli je jen zabíjel, nebo i žral, ale nemělo to konce. Lidi se schovávali jeden za druhého a vytlačovali dopředu ty slabší. Kohokoli jen mohli, cpali do drápů medvěda místo sebe. Šelma byla k nenasycení. Všichni se jen tlačili od ní pryč, ale vždycky byl někdo poslední.

Bylo to strašně zoufalé. Žádný odpor nebyl možný. A potom někdo z venku, z toho prázdná za okrajem ochozu, podal nůž. Nikdo jej nenašel na zemi, nikdo jej u sebe neměl. Myslím, že jsem ho dostala do ruky já. A šelma jím byla zabita. Ranou do srdce. Víím, že jsem se chovala dost statečně. Jestli jsem to byla zrovna já, nevím, ale měla jsem na tom ruku.

Jsem ráda, že mi ten sen konečně neutekl. Už dlouho jsem ti to chtěla říct, ale vlastně jsem nevěděla co.

Podívej, nebe je úplně červené.

Čím to?

Asi tím, že jsme teď na konci i na začátku.

17. 5. 1996

ČERNÝ BERAN

Jednoho červencového rána se v elektronické poště Františka Josefa objevil následující vzkaz:

Toronto 12. července 1998

Bogomil náhle zemřel.

Více později.

Jeniffer.

František Josef hleděl na ty absolutně skutečné řádky na svém monitoru v ustrnutí. Vzkaz, který by si mohl snadno splést s upozorněním typu: „Vaše stanice je dočasně odpojena“, se mu pomalu spojoval s představou muže ležícího bez života někde v obrovském městě Torontě.

„Bůh budiž milostiv jeho duši,“ zašeptal. Ani na chvíli nezapochyboval o pravdivosti této zprávy, i když podle posledních informací se strýc, bratr jeho matky, těšil dobrému zdraví a stále ještě pracoval. Františkovi připadalo, jako by to věděl, jako by tu náhlou smrt zahlédl ve strýcových očích už před dvěma léty, když jej v Kanadě navštívil.

Vysoký, pevný, umíněný muž s hlavou nachýlenou jako beran vystoupil z elektronické pošty a najednou byl tady. Zpřítomněn svým odchodem vstupoval do všech souvislostí Františkova života. Nedokázal na něj

přestat myslit. Vše, co se dělo dál a o čem se tady bude psát, dělo se v přítomnosti odešlého Bogomila.

Je taková pověra, že duch člověka, který zemřel nesmířen, nemá pokoje a musí bloudit světem, dokud jeho klid není vykoupen. Kdo z nás je smířen? A kdo bude smířen, až mu skončí čas? ptali se František Josef a jeho žena Patricie, když se několik měsíců potkávali se strýcem Bogomilem na svých cestách a ve svých rozhovorech. A o tom ptaní a o tom potkávání pojednává kniha, kterou jste právě otevřeli.

ČÁST PRVNÍ DEN DÍKŮVZDÁNÍ

Na Den díkůvzdání byl už dům zcela vyklizen. Koberce byly srolovány, tapety strhány. Prastaré fošny z koloniálních dob se šklebily dírami po vytažených hřebících. Tenhle dům na Delaware Avenue kdysi trčel k nízkému jezernímu nebi jako vztyčený prst. Dnešní mohutné javory tehdy nebyly ještě ani křovím na plochem břehu, kde se obchodovalo se dřevem a s kožešinami. Původní obyvatelé, statní vysocí muži ušlechtilých plemen a rodů, sem vodními cestami přiváželi bohatství pralesů a prodávali je evropským kupcům. Černé medvědí kožešiny na papachy pro královské granátníky, pózující před Buckinghamským palácem v Londýně, se odsud vyvázejí dodnes.

Dům byl neobyčejně úzký a protažený do výšky, i když jej na počátku ze stran nic netísnilo. Vztyčený, s rameny úzkými a pevnými jako kalvínská víra v předurčenost k úspěchu. Dnes se opírá o garáže sousedních domů a není na něm nic výjimečného, snad jen ten ledňáček v barevném vitrážovém okně v úzkém salonu. Je starší než tenhle dům, říkají. Okenní výplň sem byla přenesena z původního obydlí, dokonce snad možná z Evropy, dodává majitelka domu doufanlivě. Je původní, potvrzuje dnešní majitel, který sem byl také před třiceti roky přenesen z Evropy. Ne však ze Skotska, kde se motiv ledňáčka v okenních mozaikách panských sídel poměrně často vyskytuje, ale z moravské země čerstvě

rozryté ruskými tanky. Je to zvláštní přivést okno a pak k němu teprve stavět dům, pomyslel si František Josef, toho času jediný dočasný obyvatel vyklizeného domu svého strýce Bogomila. Už to tu končí. Ze všeho pohodlí zbyla jen matrace, lednička, mikrovlnná trouba a telefon. Dům svléká kůži a dostane novou. Rekonstrukce za drahé peníze se blíží. František Josef vynáší z domu všechn nepotřebný materiál, hází ho do veliké plechové bedny a při tom si představuje chlapíka, suchého červenolícího Skota, který táhne mezi svými zavazadly do nového světa okno s ledňáčkem. Strýc Bogomil s sebou přivezl několik srolovaných obrazů. Zrovna včera je František odvezl do veřejného skladu. Teď už jsou zase napjaté na pořádných kanadských rámech. Bezedné oči, pevná brada, široká ramena a křivka šíje jako výkřik. Krása je až tam, kde to bolí. Obrazy hluboké jako rány. Nikdy je neprodal, v téhle veselé zemi by si je stejně nikdo na zeď nepověsil, a tak je Bogomil přechovával v šeru na půdě v pavučinách a myšíně tak jako vzpomínku na svou bývalou ženu Johanu a svůj bývalý život. Slepá okna, která ztratila svůj dům.

František Josef ještě nestačil zamést, a už přicházejí hosté. Strýc Bogomil, jeho žena a další příbuzní a známí. Přinášejí krocana, nádoby se saláty, víno, limonády, sladkosti a všechno staví na improvizovaný stůl z malířských koz a prken. Bílý ubrus a barevné javorové listy poházené mezi pokrmy, hosté trochu zajíknutí, trochu nadšení. Takový nápad, rozloučení se starým vigvarem, posvěcení nového? Čert se v tom vyznej. Den díkůvzdání ve vylágrovaném domě. Společnost oceňovala odhalené kosti staré stavby. Aspoň budete mít zajímavou památku, mínil sportovní bratranec a několikrát blýskl fotoaparátem.